

نگاه هویت ساز امام موسی صدر دقیقاً مطابق مفاد سند تحول است

در همایش بزرگداشت امام موسی صدر

در مدرسه دارالفنون عنوان شد

هوشنگ غلامی

مؤسسه فرهنگی - تحقیقاتی امام موسی صدر و ستاد همکاری‌های حوزه و آموزش و پرورش برگزار کرد، جمعی از اندیشمندان، محققان، شخصیت‌های اجتماعی - سیاسی، مدیران و مسئولان فرهنگی و آموزشی کشور حضور داشتند. همایش در دو نوبت صبح و بعدازظهر، با استقبال گسترده فرهنگیان، دانشگاهیان و علاقه‌مندان به روحانی فرزانه و سرافراز، امام موسی صدر، برگزار شد که طی آن شاهد چندین سخنرانی، میزگرد و مناظره بودیم. در این مراسم، چند فیلم از زندگی و تلاش‌های این شخصیت مجاهد در لبنان نیز پخش شد. این همایش همچنین چند مهمان از لبنان داشت که برای حضور در مراسم دعوت شده بودند.

آیت‌الله دکتر مصطفی محقق داماد، حجت‌الاسلام دکتر علی ذوعلم، سیدمحمد بطحایی وزیر وقت، دکتر خسرو باقری، دکتر علیرضا صادق‌زاده، خانم نورا صدر (فرزند امام موسی صدر)، مهندس مهدی فیروزان، دکتر محسن اسماعیلی، مهندس مهدی نوید و خانم دکتر عبدلی از جمله سخنرانان همایش در نوبت صبح و عصر بودند.

گزارش کامل همایش را با هم پی می‌گیریم.

***

اشاره

سی‌ام بهمن‌ماه ۱۳۹۷، آمفی‌تئاتر مدرسه تاریخی و ماندگار دارالفنون شاهد برگزاری همایش بزرگداشت شخصیت برجسته و منحصر به فرد تاریخ معاصر کشور لبنان، امام موسی صدر، بود. در این همایش یکروزه که سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با همکاری شورای عالی آموزش و پرورش،

قدرشناسی!

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر علی ذوعلم، معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، نخستین سخنران بود که ضمن قدردانی از برگزارکنندگان این همایش، امام موسی صدر را یکی از شاگردان برجسته مکتب امام صادق (ع) معرفی کرد که ۲۰ سال قبل از انقلاب، با سفر به لبنان، قدم در مسیر مبارکی گذاشت.

وی با این بیان که به واقع در مورد پاسداشت بزرگانمان بسیار کم می‌گذاریم و گاهی قدرشناسی می‌کنیم، چنین گفت: «فکر می‌کردم اگر یک فردی از یک کشور دیگر به کشور ما آمده بود و در اینجا مدرسه ابتدایی تأسیس می‌کرد، ما چقدر از او تجلیل می‌کردیم!»

دکتر ذوعلم تصریح کرد: امام موسی صدر در یک کشور دیگر با مسائل و مشکلات بسیار، منشأ خیر و برکتی بوده و با توکل عظیم، بذری را پاشیده است که اکنون در سطح جهان در قله قرار دارد.

حجت‌الاسلام والمسلمین ذوعلم، با تأکید بر اینکه تفکر اصلاحی امام موسی صدر برکت‌هایی برای اسلام داشته است، خاطر نشان کردند: آن قدر محکمت در سیره فرهنگی - تربیتی امام موسی صدر وجود دارند که باید به‌عنوان یک ایرانی به او افتخار کنیم که در یک کشور دیگر، با تدبیر و تلاش شبانه‌روزی و تحمل فشارها و تهمت‌ها، توانست راهی را به‌عنوان یک شجره طیبه باز کند.

نگاه فطرت‌گرایانه توحیدی

وی با تأکید بر اینکه نگاه امام موسی صدر، نگاه فطرت‌گرایانه توحیدی است، افزود: در این نگاه، همه انسان‌ها دارای فطرت الهی هستند و همه انسان‌ها از ادیان و مذاهب مختلف غربی و شرقی، زیر این چتر قرار می‌گیرند.

دکتر ذوعلم با اشاره به اینکه نگاه امام موسی صدر هویت‌ساز است و مفاد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز دقیقاً همین نگاه را به هویت انسان دارد، خاطر نشان کرد: «وی حریت و استقلال را در لبنان احیا کرد. امیرکبیر نیز یکی از بزرگ‌ترین شهدای توسعه علم و استقلال است. نگاه امام موسی صدر، امیرکبیر و امروزه، نگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، به یک ریشه و به یک جا وابسته‌اند. اخلاق در کنار علم، معنویت در کنار فناوری، نوآوری در کنار اصالت و ریشه‌داری و اجتهاد پویا در کنار اجتهاد سنتی، همه قطعات یک نقشه هستند که ما باید تلاش کنیم آن‌ها را در مدرسه‌های خود و در مکتب فکری و در مدیریت خودمان و در مواجهه‌های سیاسی - اجتماعی الگو قرار دهیم.»

سبک تربیتی سرمشق

رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، با بیان اینکه سبک تربیتی امام موسی صدر برای مدارس امروز ما، معلمان و مدیران ما سرمشق است، تصریح کرد: «در مباحث تربیتی، گاهی از آن طرف می‌غلطیم و گاهی از این طرف؛ در حالی که باید صراط مستقیم را پی بگیریم. سبک امام موسی صدر چنان بود که می‌توانست یک امت را زنده کند.» وی در پایان مطالعه مجموعه «گام به گام با امام» را برای شناخت بهتر و بیشتر امام موسی صدر، به فرهنگیان توصیه کرد.

ایمان در قلب‌هایمان نیست

آیت‌الله دکتر مصطفی محقق داماد که دیگر سخنران نوبت صبح همایش بود، با اشاره به اینکه امام موسی صدر از شاگردان نادر و نام‌دار پدرش بود تصریح کرد: «دوران نوجوانی را با انس با این شخصیت گذرانده‌ام، اما دریغاً که آخرین بار ایشان را در مراسم درگذشت پدرم در ایران دیدم و دیگر از مصاحبت ایشان محروم شدم!»

وی در ادامه سخنانش، ضمن بیان مفاهیم ایمان و کفر و اینکه جای این دو کجاست، متذکر شد: «جواب این سؤال را باید از قرآن بگیریم. در سوره مبارکه حجرات و در بررسی آیه مربوطه، آمده است که بسیاری از ما اسلام آورده‌ایم، ولی ایمان در قلب‌هایمان وارد نشده است. یعنی مخاطبان این آیه، همان‌هایی هستند که ایمان نیاورده‌اند و ایمان در قلبشان نیست.»

آنچه ارزش دارد، عمل به قوانین است

دکتر محقق داماد، با بیان اینکه ایمان و کفر موضوعی قلبی است خاطر نشان کرد: «آنچه در روابط شهروندی اثر دارد، اطاعت از خدا و پیغمبر و رعایت مفردات اجتماعی است. در همه مراحل زندگی، آنچه ارزش دارد، عمل به قوانین و رعایت مفردات زندگی اجتماعی و کشور است.»

وی با اشاره به اینکه امروز می‌توانیم آنچه را امام موسی صدر آغاز کرد، در بحث آموزش و پرورش بیاوریم.

وی تأکید کرد: «امام موسی صدر به کشوری رفت که در دل آن چند دین وجود دارد؛ چند مکتب و چند مذهب در آنجا وجود دارد. ایشان به ایران که می‌آمد، تعریف می‌کرد که چگونه با نحل‌ها، فرقه‌ها و گروه‌های مختلف هم‌زیستی و گفت‌وگو می‌کرد.»

همه چیز به تربیت وابسته است

آیت‌الله محقق داماد خاطر نشان کرد: پس از سال‌ها،

نگاه امام موسی صدر، نگاه فطرت‌گرایانه توحیدی است، در این نگاه، همه انسان‌ها دارای فطرت الهی هستند و همه انسان‌ها از ادیان و مذاهب مختلف غربی و شرقی، زیر این چتر قرار می‌گیرند

ویژه‌ای داشت و تأکید می‌کرد دین بیش از آنکه ذخیره آخرت باشد، والاترین موجودی برای زندگی این دنیایی است.»

خانم صدر امتیاز دیگر امام موسی صدر را صبر و عمل در برابر سختی‌ها و شکیبایی و مقاومت در ناملایمات و امید به زندگی و فکر و تلاش برای آن عنوان کرد و افزود: «شور بیشتر داشتن جوانان و وابستگی کمتر آن‌ها به دیگران در خدمت به کشور، مردم، اسلام و انقلاب، از تأکیدات امام موسی صدر بود که در سخنرانی‌های خود از جمله سخنرانی معروف تربیتی‌اش در مصر مطرح کرد.»

خانم صدر خاطرنشان کرد: «کاروان بزرگ هستی مفهومی است که امام بسیار به کار می‌برد. از جملات کلیدی امام این بود که قرآن، کتاب تربیت است و این جایگاه تربیت را در نگاه ایشان مشخص می‌کرد. ایشان تأکید داشت که قرآن کتاب فیزیک و شیمی نیست، بلکه شناخت بیشتر خداوند و آثار خدا در زندگی، از جمله آموزه‌های قرآن هستند.»

فرزند امام موسی صدر با اشاره به اینکه امروز همه از وجود او بی‌بهره هستیم، متذکر شد: «او در برابر هیچ مشکلی آرام و قرار نداشت و بی‌امان تلاش می‌کرد که اسیری را آزاد و به کانون خانواده‌اش برساند.»

خانم نورا صدر، در پایان، ربنده شدن امام موسی صدر و فقدان او در دوران معاصر را ابتلا و آزمایشی بزرگ عنوان کرد.

طرح اندیشه امام در آموزش و پرورش

سیدمهدی فیروزان، داماد امام موسی صدر نیز در سخنانی، مهم‌ترین دستاورد این همایش را مطرح شدن اندیشه امام در آموزش و پرورش عنوان کرد و افزود: «امید است معلمان که سازندگان نسل آینده‌ساز هستند، بتوانند گوشه‌ای از تجربه‌ها و دیدگاه‌های امام موسی صدر را بفهمند و آن را منتقل کنند.»

وی افزود: «منظومه فکری، دینی و اسلامی امام موسی صدر در لبنان متکثر که سرپل همه ادیان، مذاهب و مکاتب است، توانسته است موفق و پیروز شود. اکنون در آموزش و پرورش نیز این فرصت فراهم شده است تا نام و اندیشه و تفکر او مطرح شود.»

مهندس فیروزان با تأکید بر اینکه امام به خوبی تشریح و تبیین می‌کرد که چرا همه ادیان در باب رذایل اخلاقی یک نظر واحد دارند؟ تصریح کرد: جامعه حاصل عمل ماست و هیچ تصادف و واقعه‌ای نمی‌تواند عمل ما را توجیه کند؛ آنچه از ما می‌ماند، عمل است؛ عمل شخصی و اجتماعی ما.»

تازه فهمیده‌ایم که همه چیز دست آموزش و پرورش است و ما در دانشگاه‌ها آب در هاون می‌کوبیم، زیرا دانشگاه برای تربیت دیر است.»

خانم **نورا صدر** فرزند و مدیر مؤسسه تحقیقات امام موسی صدر از دیگر سخنرانان همایش بود که در آغاز سخنانش گفت: «امروز که ۳۰ بهمن است، یک ویژگی زمانی خاصی هم دارد و آن، تقارن با سالگرد حضور امام موسی صدر در ۴۴ سال قبل در کلیسای کاتولیک لبنان است که برای اولین بار به دعوت کشیشان در آن شرکت کرد. برای نخستین بار یک روحانی غیر کاتولیک در کلیسای کاتولیک و برای جمعی از مؤمنان کاتولیک، در جایگاه موعظه سخن راند.»

خانم صدر خاطرنشان کرد: «یکی از جملاتی که امام در آن جلسه در کلیسا گفت و معنای وسیعی دارد، این است که ما برای انسان گرد آمده‌ایم؛ انسانی که همه ادیان برای آن آمده‌اند.»

وی با تأکید بر اینکه امروز جای امام موسی صدر خالی است تا بتواند فکر، اندیشه و روش خود را در این جهان پر از مصیبت و مشکل پیگیری کند، تصریح کرد: «وقتی مدرسه تربیتی امام موسی صدر را مرور می‌کنیم و کارنامه و آثار حضور او در لبنان را پی می‌گیریم، می‌بینیم که انواع و اقسام آثار و نتایج را در لبنان داشته است.»

پرچم‌دار گفت‌وگوی ادیان

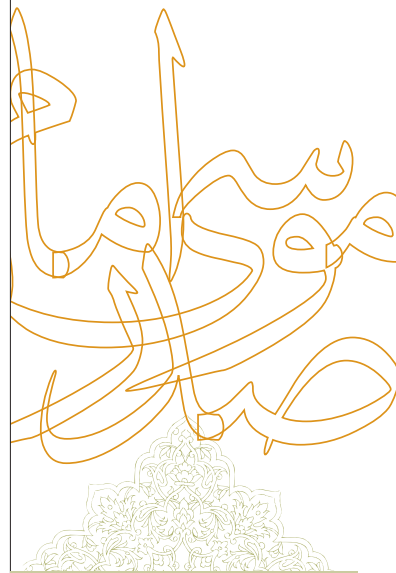
نورا صدر گفت: امام موسی صدر به پرچم‌دار گفت‌وگوی ادیان و تلاشگر رفع فقر و محرومیت در لبنان معروف است. او افزود: «تلاش‌ها و برنامه‌های امام بسیار است و آنچه را امروز مرور می‌کنیم، زمینه‌ای است تا مکتب و مدرسه تربیتی امام را بیشتر بشناسیم.»

وی خاطرنشان کرد: «طی این سال‌ها تلاش کرده‌ایم آثار امام را تدوین و ترجمه کنیم که یکی از آن‌ها همین کتاب **گام به گام با امام است**.»

نورا صدر همچنین با اشاره به بخش دیگری از کارهای مؤسسه گفت: «در حال تدوین گنجینه تاریخی هستیم. تاکنون در ایران با ۲۰۰ شخصیت و اندیشمند درباره امام صحبت شده است.»

جایگاه ویژه انسان

وی با بیان اینکه یکی از ویژگی‌های امام موسی صدر، جایگاه ویژه انسان در نگاه ایشان است و این نگاه در همه سخنرانی‌ها و فعالیت‌های او موج می‌زند، یادآور شد: «امام موسی صدر به دین نگاه

«یکی از جملاتی که امام در آن جلسه در کلیسا گفت و معنای وسیعی دارد، این است که ما برای انسان گرد آمده‌ایم؛ انسانی که همه ادیان برای او آمده‌اند»

انسان، یک وجود یکپارچه

فیروزان خاطر نشان کرد: «امام موسی صدر معتقد بود انسان یک وجود یکپارچه است و نباید فقط یک بخش او را فرجه کنیم و بخش دیگر آن را ضعیف و لاغر سازیم. وی در پایان، تعادل در زندگی را توصیه و آموزه‌ای اساسی و محوری عنوان کرد که امام موسی صدر از اسلام به ما آموخت.

میزگرد اول همایش

دکتر محسن اسماعیلی، حقوق دان و عضو مجلس خبرگان، دکتر خسرو باقری، استاد دانشگاه تهران، دکتر علیرضا صادق زاده، استاد دانشگاه و دکتر غلامرضا ذکیانی، از جمله شرکت کنندگان میزگرد اول همایش بودند که به مدیریت دکتر صادق زاده برگزار شد.

بررسی «نگاه انسان شناسانه و دین شناسانه امام موسی صدر»، عنوان این میزگرد بود. دکتر صادق زاده در آغاز برای شرکت کنندگان و حاضران چند سؤال مطرح کرد: «اگر تربیت را یک فرآیند و جریان بدانیم که انسان را از وضع موجود به حالت مطلوب می‌رساند، اینکه انسان چیست؟ چه باید باشد؟ و چگونه باید این مسیر را طی کند؟ باید مشخص و تبیین شود.»

عشق و اندیشه با هم باشند

دکتر خسرو باقری به عنوان نخستین سخنران میزگرد، با اشاره به اینکه امام موسی صدر شخصیت روحانی کم نظیری بود، گفت: «ارتباط قوی و منسجمی بین دین شناسی و انسان شناسی امام با تربیت مطرح است. امام موسی صدر جایی گفته است که ما به وحدت تام و تمام اندیشه و عشق نیاز داریم و تأکید داشت که در بحث تربیتی، عشق و اندیشه باید با هم باشند.»

دکتر باقری خاطر نشان کرد: «امام موسی صدر به عنوان یک متفکر دینی وارد عرصه تربیت می‌شود. وی دین را یک امر قابل تفسیر می‌داند. یعنی قرائت‌های مختلفی از دین می‌تواند وجود داشته باشد. ایشان حتی مفهوم قرائت را توسعه داده است که صرفاً خواندن کلمات و عبارات نیست. امام حتی معتقد بود کتاب هستی را هم می‌توان قرائت کرد.»

وی با تأکید بر اینکه امام موسی صدر این راه را باز کرد که قرائت از هستی و دین یک تفسیر است، یادآور شد: «امام جمله‌ای دارد با این مضمون که خدا و قرآن در انحصار هیچ کس نیست.»

دکتر باقری تصریح کرد: «به نظر امام، در سیاست دو گونه از دین سوءاستفاده شده است، یکی اینکه دین ابزاری در خدمت سوءاستفاده کنندگان از قدرت

و جاه و مقام قرار گرفته است و دیگر اینکه به تعبیر ایشان، برای تحقیر و فریب مردم، از دین و مفاهیم دینی استفاده می‌شود.»

وی با بیان اینکه دینی که امام موسی صدر از آن سخن می‌گوید، دین حامی محرومان و دین غیر آفیونی و دین در صحنه است، متذکر شد: «به نظر امام، دین نردبانی برای کسب و کار و دکانی برای فریب مردم نیست.»

این استاد دانشگاه تصریح کرد: «اکنون تصور جوانان از دین خیلی مغشوش شده است که باید پرسید چرا؟ اینکه در جامعه ما هویت دینی ممکن است دافعه داشته باشد، جای بحث و بررسی دارد.»

دکتر باقری در پایان خاطر نشان کرد: «بچه‌های امروز فکور، بیدار و متوجه هستند؛ باید تلقی‌های انحرافی و

دانش یک فضیلت است و هر کسی از آن بهره نبرده است، اما هنر آموزش بالاتر از هنر دانش است و هنر تربیت از همه آن‌ها بالاتر است، هر معلمی مربی نیست. ویژگی امام موسی صدر این بود که هم دانشمند بود، هم معلم و هم مربی، هر سه ارزش و هر سه هنر در وجود او جمع بود

دکتر اسماعیلی متذکر شد: «آنچه به نظر می‌رسد امام را موفق کرده، آن است که: او هم دین را خوب شناخت و هم انسان را.»

وی با بیان اینکه تربیت کار هر کسی نیست و ربوبیت مختص خداست، افزود: «امام موسی صدر موانع راه را می‌شناخت. او به خوبی ارتباط برقرار می‌کرد و می‌دانست برای جذب مردم به دین از چه راهی برود.»

اقناع باور مخاطب

دکتر اسماعیلی تأکید کرد: «امام موسی صدر به خوبی دریافته بود که دین از جنس باور است و باور مخاطب باید اقناع شود، چون انسان یک موجود انتخابگر است. امام موسی صدر به خوبی می‌دانست که دین تظاهر نیست. او ریشه همه کارهای دینی را در قلب انسان جست‌وجو می‌کرد و با قلب‌ها سخن می‌گفت. امام موسی صدر معتقد بود، ارزش انسان به انتخابگری اوست و می‌گفت تربیت دینی با اجبار اتفاق نمی‌افتد.»

دکتر اسماعیلی افزود: «تأکید امام این بود که انسان یک موجود انتخابگر و کریم است. باید با او گفت‌وگو کرد تا اقناع شود و کاری کرد که قلبا دین و مفاهیم دینی را بپذیرد.»

دکتر صادق‌زاده، دیگر سخنران میزگرد همایش، یادآور شد: «ادیان در خدمت انسان عنوان کار امام موسی صدر بود. او به دین در خدمت انسان تأکید داشت، نه انسان در خدمت دین.»

وی افزود: «امام موسی صدر روی عقلانیت بسیار تأکید داشت و دین را مکمل و هدایت‌کننده عقلانیت می‌دانست. او تعبیر جدیدتری از مفاهیم قرآنی داشت و آموزه‌های دین را با عقلانیت جا می‌انداخت.»

دکتر صادق‌زاده متذکر شد: «در نگاه امام موسی صدر انسان موجودی هماهنگ است. در سیره امام موسی صدر می‌بینیم که او می‌گوید برای اقتصاد مردم باید کار کنیم. او در این راستا نگاه جامع و همه‌جانبه‌ای به دین داشت.»

دکتر صادق‌زاده افزود: «امام دین را به‌عنوان مفهومی جامع در آیین زندگی می‌بیند. او معتقد بود انسان باید آماده انتخاب آگاهانه دین شود و نباید دین را با مفهوم تحریف‌شده به جوان ارائه کرد.»

نگاه انسانی، پیش‌نیاز دین‌داری

دکتر صادق‌زاده خاطر نشان کرد: «امام موسی صدر نگاه انسانی را پیش‌نیاز دین‌داری می‌داند و معتقد است تا وقتی نگاه انسانی او محکم و قوام نیافته باشد، نگاه دین‌داری او شکل نمی‌گیرد. به نظر من، نگاه امام موسی صدر به انسان و دین متناسب با دنیای معاصر است.» در ادامه برنامه میزگرد، دکتر خسرو باقری نیز

«امام موسی صدر روی عقلانیت بسیار تأکید داشت و دین را مکمل و هدایت‌کننده عقلانیت می‌دانست. او تعبیر جدیدتری از مفاهیم قرآنی داشت و آموزه‌های دین را با عقلانیت جا می‌انداخت.»

معلم، مربی و دانشمند

دکتر اسماعیلی نیز گفت: دانش یک فضیلت است و هر کسی از آن بهره نبرده است، اما هنر آموزش بالاتر از هنر دانش است و هنر تربیت از همه آن‌ها بالاتر است، یادآور شد: «هر معلمی مربی نیست. ویژگی امام موسی صدر این بود که هم دانشمند بود، هم معلم و هم مربی، هر سه ارزش و هر سه هنر در وجود او جمع بود.» وی تأکید کرد «امام موسی صدر در انتقال مطلب استاد بود. تفکر، اندیشه و سیره امام از آغاز تا زمان ربوده شدنش تغییر نکرد. برخورد تربیتی و دینی از برجستگی‌های شخصیت ایشان است.»

خاطر نشان کرد: «امام موسی صدر معتقد بود اندیشه دینی باید خدمت‌گزاری‌اش را به بشر نشان دهد و ارزش‌های اصیل انسانی را متبلور و شکوفا کند.» وی در ادامه سخنانش با اشاره به اینکه امام موسی صدر بر راستگویی به‌عنوان یک ارزش بنیادین و فرادینی تأکید ویژه دارد، تصریح کرد: «امام دروغ را کلید همه گناهان می‌داند و معتقد است دنیا در شکل کلان و خردش قربانی همین دروغ‌گویی است و خود غرب هم یک دروغ بزرگ است.»

دکتر اسماعیلی نیز در ادامه می‌گردد و با تأکید بر اینکه امام موسی صدر تربیت‌شناس بود و از تفاوت کار تربیتی و آموزشی آگاهی داشت، خاطر نشان کرد: «به نظر امام، تبلیغ دین از جنس آموزش نیست، بلکه دین به معنای تربیت مردم است. یعنی دین تغییر ذهنیت و ایمان، عادات و رسوم آن‌هاست. امام معتقد بود بیش از گفتن و آموزش، رفتار می‌تواند انسان را به سوی تربیت دینی جذب کند و خود ایشان بیشتر از سخنرانی، با اقشار مختلف معاشرت داشت.»

وی با تأکید بر اینکه انسان‌شناسی مقدمه تربیت است، یادآور شد: «اگر با خشونت و تقلب بخواهیم مردم را به دین دعوت کنیم، کاری تشریفاتی، نمایشی و بی‌فایده انجام داده‌ایم. باید با عمل، جدال احسن و ملامت دعوت کرد.»

وی در پایان خاطر نشان کرد: «نیاز داریم سیره تربیتی امام موسی صدر و برخوردهایش با جوانان را بشناسیم، استخراج کنیم و مدنظر قرار دهیم. امام موسی صدر معتقد بود که اگر می‌خواهیم جوانان را جذب کنیم، باید اعتراف کنیم که آن‌ها چیزهایی را می‌خواهند که ممکن است ما نخواهیم. ایشان همچنین تعبیر زیبایی داشت و می‌گفت، در برخورد با جوانان یک چشم خود را می‌بندم و یک چشم خود را باز نگاه می‌دارم.»

حیات طیبه

دکتر علیرضا صادق‌زاده نیز در ادامه می‌گردد یادآور شد که امام موسی صدر روی تربیت نسل جوان از نظر اقتصادی و حرفه‌ای بسیار کار کرد و این نشان می‌دهد که تربیت را براساس دین و در چارچوب دین دنبال می‌کرد

وی افزود: «امام موسی صدر دنبال حیات طیبه بود و برای تحقق حیات طیبه تربیت را بهترین کار می‌دانست. هدف امام موسی صدر، رسیدن به تربیت جامع بود. ما باید هویت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و حرفه‌ای جوانانمان را با الگوگیری از امام شکل دهیم.»

دکتر خسرو باقری دیگر سخنران می‌گردد بود که

مدارا کردن با نسل جوان، تبیین‌گرایی، مشارکت، نمونه عملی بودن و امکان بودن تربیت، نه قطعیت، راز ویژگی‌های روش تربیتی امام موسی صدر عنوان کرد.

دکتر ذکیانی نیز با بیان اینکه باید از تکرار اشتباه و نقدناپذیری پرهیز کنیم؛ متذکر شد: «همیشه باید یکی از ابعاد اخلاقی را در خود تقویت کنیم. وی مهم‌ترین درس تربیتی امام موسی صدر را تأکید بر انسانیت، عقلانیت، محبت و عمل عنوان کرد.»

دکتر مهدی نوید ادهم، دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش نخستین سخنران پس از برگزاری میزگرد بود که طی سخنان کوتاهی تأکید کرد: «امام موسی صدر نوعی تفکر، منش و اندیشه تربیتی داشت که امروز بیش از هر زمان دیگر به آن نیاز داریم. در آموزش و پرورش نیز، با اجرای سند تحول بنیادین، به این سبک زندگی و روش بسیار نیازمندیم.»

دین، هدیه ارزشمند خدا

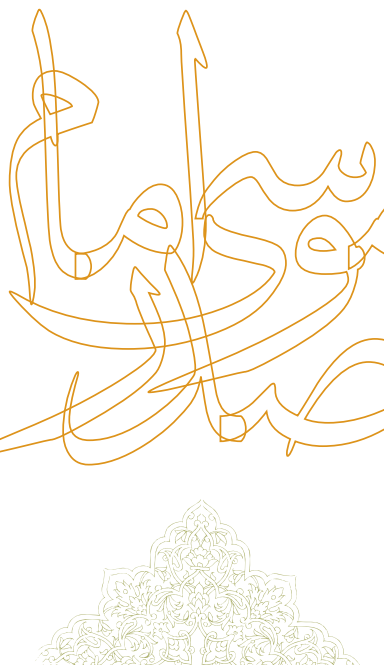
سید محمد بطحایی، وزیر وقت آموزش و پرورش، آخرین سخنران نوبت صبح همایش امام موسی صدر بود که در آغاز سخن تصریح کرد: «نخستین و مهم‌ترین عنصر در سیره امام موسی صدر برای ما آموزش و پرورشی‌ها نگاه و برداشت امام از دین است که دین را هدیه ارزشمند خدای تبارک و تعالی برای هدایت بشر به‌عنوان اشرف مخلوقات می‌داند.»

بطحایی تأکید کرد: «در نگاه امام موسی صدر، دین برای خدمت معارف بشر و برای رشد و تعالی و برای عاقبت به‌خیری و آرامش انسان در رسیدن به افاق‌های متعالی، هدیه شده است.»

وی افزود: «طبق آموزه‌های تربیتی، در روش و منش امام موسی صدر، الزام و اجبار در تربیت و روش‌های تربیت، جایی نخواهد داشت.»

بطحایی با اشاره به اینکه منش و سیره تربیتی امام موسی صدر قابل الگوگیری و تأثیرپذیری است گفت: «این آموزه‌ها در جای جای سند تحول و زیرنظام‌های آن تأکید شده است.»

وزیر وقت آموزش و پرورش خاطر نشان کرد: «استفاده از الگوهای تربیتی صحیح که بخش عمده‌ای از آن را از امام موسی صدر در اختیار داریم، در نظام تعلیم و تربیت به جد باید مورد توجه قرار گیرد.» وی افزود: «باید بهره‌گیری فراوانی از نگاه تربیتی امام داشته باشیم؛ به‌خصوص در مدارس که به عنوان خانه دوم دانش‌آموزان، همچون کارگاهی است که در آن مهارت‌های زندگی را تمرین می‌کنند.»

امام موسی صدر تعبیر زیبایی داشت و می‌گفت، در برخورد با جوانان یک چشم خود را می‌بندم و یک چشم خود را باز نگاه می‌دارم